

Ko 'etau fa'unga ki he mo'ui lelei mo e ngaahi faingata'a'ia

Mo'ui lelei 'a e 'atamaí

Na'e 'ilo meí he faka'eke'eke 'a e Pule'angá fekau'aki mo e mo'ui lelei 'a e 'atamaí mo e mo'ui ma'utangii (addiction) – He Ara Oranga – 'a e fiema'u ke hoko ha liliu faka'aufuli pea mo ha hu'unga fo'ou ki he fa'unga ki he mo'ui lelei 'a e 'atamaí. Na'e fakamahino 'i he He Ara Oranga 'a e fiema'u ke fakamamafa'i 'a e tu'unga lelei 'a e mo'ui mo e komiunitii, toe lahi ange 'o e ngaahi founa faka'ehi'ehi mo e tokoni tōmu'a 'oku ofi atu ki honau 'apí, pea mo hono toe fakalahi ange 'o e lava ke ma'u atu 'o e ngaahi sēvesí.

Ko e hā 'a e me'a 'oku liliu? Ko e hā hono 'uhingá?

'I he lolotonga ní, ko hono fakapa'anga 'o e ngaahi sēvesi ki he mo'ui lelei 'a e 'atamaí 'oku tufotufa atu ia 'i he ngaahi Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei (District Health Boards) 'e 20, Potungāue Mo'ui, mo ha ngaahi Kautaha ki he Fuofua Tauhi (Primary Health Organisations) 'e 30 nai. 'Oku faingata'a ai heni ke tuku atu ha ngaahi founa ke fakalelei'i, pe fakapapai ange 'oku faitatau 'a e lahi mo e tu'unga lelei 'o e ngaahi sēvesí 'i he ngaahi tapa kehekehe 'o Nu'u Silá.

'E hoko 'a e ngaahi liliu ki he fa'unga ki he mo'ui lelei ke toe faingofua ange ai hano a'usia 'o e ngaahi liliu 'oku fiema'u ke fakahoko ki he ngaahi sēvesi ki he mo'ui lelei 'a e 'atamaí. 'E fokotu'utu'u mo fakapa'anga 'e he Health New Zealand 'a e ngaahi sēvesí, ko ha kautaha fo'ou ia 'o fakataumu'a ke ngāue fakafonua, 'o ne fengāue'aki fakataha mo e Māori Health Authority.

Ko e hā 'a e me'a 'e kehe 'i he kaha'u?

'I hono ngāue'aki 'o e He Ara Oranga ko 'etau mape tefitó, 'e tu'u lelei ange ai 'a 'etau fa'unga ki he mo'ui lelei 'i he kaha'u ke ne toe fakamālohi'i ange ai mo liliu 'a 'etau ngaahi sēvesi ki he mo'ui lelei 'a e 'atamaí, 'o toe faingamālie ange ai hono ma'u atu 'o e tauhi 'i he komiunitii mo e ngaahi sēvesi fakahoko ngāue tōmu'á. 'E toe faingofua ange ai hono fevahevahe'aki 'o e ngaahi founa ngāue 'oku lelei tahá, pea 'e toe mālohi ange ai 'a e le'o 'o e ngaahi komiunitii 'i he ngaahi sēvesi ki he mo'ui lelei 'a e 'atamaí 'oku fakahoko atú.

'E toe lahi ange 'a e ngaahi sēvesi founa fo'ou mo faka'ilekitulōnika 'e fakaa'i atú, 'o fakahoko atu ia 'e he'etau kau ngāue taukei 'i he mo'ui lelei 'a e 'atamaí pea 'e tuku atu ia 'i ha tu'unga 'oku toe lahi ange. Ko e kau ngāue ko 'ení 'e poupuu atu kiate kinautolu ha ngaahi taumu'a ngāue fakafonua pau mo ha palani ke fakatokolahi kinautolu ke fakalato 'a e ngaahi fiema'ú, 'o fakapapai ai 'oku faitokonia 'a kinautolu 'oku nau ngāue 'i he laine mu'á foki.

Ko e hā ‘a e me‘a ‘oku hoko mai ‘i heni?

Ko e ngāue ki he palani fakaikiiki ko ia ‘e faka‘osi ‘i he lolotonga ‘o e liliú ‘e kau ai ha fengāue‘aki mo e kau ngāue fakapolofesinale ki he mo‘ui lelei ‘a e ‘atamaí mo e ma‘u tangií, kinautolu ‘oku nau faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi sēvesí, kāingá mo e komiunitíí ki he founa te tau fakapapau‘i lelei taha ai ‘oku tu‘uaki atu ‘e he fa‘unga ki he mo‘ui lelei ‘e liliú, ha tu‘unga tauhi ‘e toe lelei ange ki he mo‘ui lelei ‘a e ‘atamaí. ‘E kau ai ‘a e founa ‘e lava ke ō ua ai ‘a hono fakahoko ‘o e ngaahi fakafeangai atu ki he He Ara Oranga pea mo e ngaahi liliú ni.

Fie ‘ilo ki ha fakamatala lahi ange?

‘Oku ma‘u atu ha fakamatala lahi ange felāve‘i mo e ngāue mo e ngaahi fakalalakaka ‘i he ngaahi liliu ki he mo‘ui lelei ‘i he uepisaiti ‘a e DPMC ‘i he malumalu ‘o e ngāue ‘a e Transition Unit:

www.dpmc.govt.nz/our-business-units/transition-unit